

נושאים

- ♦ מעגל צירופי
- ♦ דיאגרמת זמן
- ♦ משפחות לוגיות
- ♦ מפענחים
- ♦ מקודדים
- ♦ מרבבים
- ♦ רכיבים מיתכנתים PLD (רשות)

2

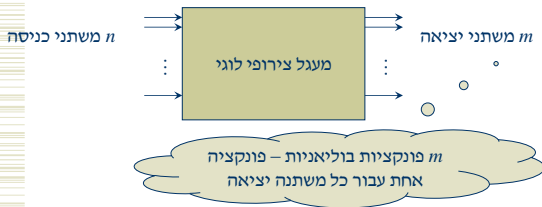
Logic and Digital Systems

מעגל צירופי

הרצאה מספר 6

ד"ר אילת בוטמן, ד"ר תרצה הרסט
וחני הכסטר

תרשים מלבני של מעגל צירופי

4

מעגל צירופי Combinational Circuit

- ♦ מעגל צירופי מהווה יחידה המורכבת משערים לוגיים אשר היציאות שלהם בכל זמן נתון נקבעות ישירות מהצירוף הרגעי של הכניסות – ללא קשר אל הכניסות בעבר. אין זכרון.
- ♦ מעגל צירופי מבצע פעולה מסוימת של עיבוד מידע, המוגדרת מבחינה לוגית במלואה באמצעות קבוצת פונקציות בוליאניות.

3

סינטזה: עיצוב מעגל צירופי

בהינתן תיאור מילולי של הבעיה, המטרה היא לעצב דיאגרמה של מעגל לוגי או קבוצה של פונקציות בוליאניות שניתן לקבל מהן בקלות את הדיאגרמה הלוגית.

תרשים מ

5

נוהל עיצוב של מעגל צירופי

- ♦ תיאור הבעיה.
- ♦ קביעת מספר משתני הכניסה הקיימים ומספר משתני היציאה הנדרשים.
- ♦ סימון משתני הכניסה והיציאות בשמות.
- ♦ בניית טבלת אמת.
- ♦ פישוט הפונקציות הבוליאניות המתאימות ליציאות.
- ♦ שרטוט דיאגרמה לוגית.

7

האילוצים הנלקחים בחשבון בעת פישוט המעגל

1. מספר מינימלי של שערים.
2. מספר מינימלי של כניסות לשער.
3. זמן השהיה מינימלי.
4. מספר חיבורים פנימיים מינימלי.

8

שבבים – chips ומעגלים משולבים - Integrated circuit

- ♦ שבב בודד יכול לארוז יחד אלפי מעגלים צירופיים.
- ♦ אוסף של מספר שערים מעוצבים יחד על שבב (צ'יפ) בודד נקרא **מעגל משולב** IC (Integrated circuit).
- ♦ חסכוני יותר להשתמש במספר רב ככל האפשר של שערים מתוך אריזה שכבר נמצאת בשימוש, אפילו אם נגדיל בכך את מספר השערים הכולל.
- ♦ עדיף להשתמש בחיבורים פנימיים רבים ככל שניתן כדי להפחית את מספר החוטים שבין ההדקים החיצוניים.

9

קביעת העלות במעגלים משולבים

- ♦ במעגלים משולבים העלות מחושבת לפי:
  - מספר המעגלים המשולבים שבהם משתמשים.
  - סוג המעגלים המשולבים שבהם משתמשים.
  - מספר החיבורים החיצוניים הנדרשים למימוש הפונקציה הנתונה.

10

סוגי המעגלים המשולבים

- ♦ **SSI (small scale integration)**
  - יחידה קטנה, המכילה 1-20 שערים באריזה
  - תפקידם העיקרי הוא לשמש כ'דבק' במעגלים גדולים יותר.
- ♦ **MSI (medium scale integration)**
  - יחידה משולבת מסדר גודל בינוני כוללת 20-200 שערים
  - מעגל משולב המבצע פונקציה לוגית שלמה.
  - בד"כ היא מהווה יחידה (לבנה) לבניית מעגלים גדולים

11

סוגי המעגלים המשולבים

- ♦ **LSI (large scale integration)**
  - יחידה משולבת בסדר גודל גדול.
  - מבצעת פונקציות לוגיות בעזרת 200-200,000 שערים.
- ♦ **VLSI (very large scale integration)**
  - יחידה משולבת בסדר גודל גדול מאוד.
  - מכילה מאות אלפי שערים בשבב אחד.
  - כולל את רב המעבדים, זיכרונות ורכיבים שקיימים היום.

12

האם קיימת אריזת מעגל משולב המבצעת את הפונקציה הנדרשת?

- ♦ רכיבי MSI רבים קיימים באופן מסחרי.
- ♦ רכיבים אלה מבצעים פונקציות ספרתיות מסוימות הנדרשות בדרך כלל לעיצוב מערכות מחשבים.
- ♦ פתרון בעיה חדשה ומורכבת, נעשה ע"י שילוב מעגלים קיימים הפותרים תת-בעיות.

13

משפחות לוגיות

- ♦ משפחה לוגית היא אוסף של שבבים שיש להם מאפיינים דומים (קלט, פלט, מעגלים פנימים, ורמות מתח) אך מבצעים פונקציות לוגיות שונות.
- ♦ ניתן לבנות מעגלים מורכבים למימוש פונקציה רצויה ע"י חיבור שבבים שונים מאותה המשפחה.
- ♦ שבבים ממשפחות שונות אינם ניתנים לקישור!

14

TTL

transistor transistor logic

- ♦ בשנות ה-60 הוצגה אחת המשפחות המוצלחות ביותר, הנקראת TTL.
- ♦ כיום TTL משמשת כמשפחה של משפחות לוגיות, שיכולות להתחבר ביניהם אך שונות בעוצמה, מהירות ועלויות.
- ♦ מערכת דיגיטלית יכולה לכלול רכיבים שונים ממשפחות TTL שונות בהתאם למטרת העיצוב והאילוצים של המערכת.

15

CMOS

- ♦ קיימת משפחה נוספת שנקראת MOS.
- ♦ בתחילה הטכנולוגיה של MOS היתה מורכבת וקשה ליישום.
- ♦ בשנות ה-80 בעיקבות שיפור משמעותי בטכנולוגיה, ויעול העלויות הציגו את CMOS.
- ♦ כיום רב השוק העולמי של מעגלים משולבים גדולים מיושמים ב-CMOS.

16

תזמון מעגלים

- ♦ הפעלת מעגל צירופי מתבצעת ע"י העברת אותות חשמליים מהקלט אל הפלט דרך השערים והחוטטים שבונים את המעגל.
- ♦ הפעולה דורשת זמן.
- ♦ רב המעגלים הם סדרתיים שפעלים לפי יחידות קצובות של שעון פנימי.
- ♦ מעצבי מעגלים דיגיטלים חייבים להיות מודעים למגבלות הזמן על מנת לעצב מעגלים מהירים שפעלים נכון בכל תנאי.

18

- ♦ רכיבי SSI ו-MSI שבעבר השתייכו למשפחות של TTL מיושמים כיום ב-CMOS. הם שומרים על אותה הפונקציונאליות אך מבצעים זאת במהירויות גבוהות יותר ובעלויות נמוכות יותר.

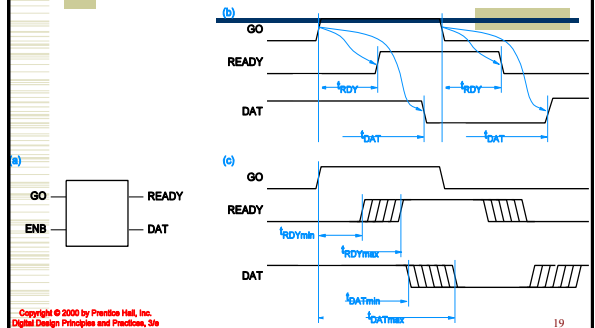
17

עיכוב - Delay

- ♦ עיכוב הוא סה"כ הזמן שלוקח לאות לעבור מהרגע שהוא מתקבל כקלט ועד שיוצא כפלט.
- ♦ במעגל צירופי יש מספר קלטים ומספר פלטים שעוברים בו זמנית במעברים שונים.
- ♦ העיכוב של כל מעבר שונה.
- ♦ באותו המעבר העיכוב יכול להיות שונה אם השינוי באותות הוא מ-0 ל-1 או מ-1 ל-0.
- ♦ יצרנים נדרשים לספק פירוט של העיכובים הקיימים במעגל.

20

דיאגרמת זמנים

19

הגדרת מפענח

- ♦ מפענח הוא מעגל צירופי בעל n כניסות ו- 2^n יציאות לכל היותר.
- ♦ המפענח המקבל כקלט מספר בינארי בעל n סיביות שערכו k , ונותן כפלט מילה בת מקסימום 2^n סיביות שכולן מאופסות חוץ מסיבית אחת – הסיבית במקום ה- k .

22

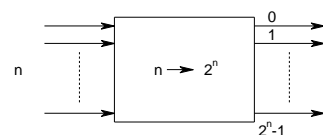
מפענחים - Decoders

סיבית הפעלה

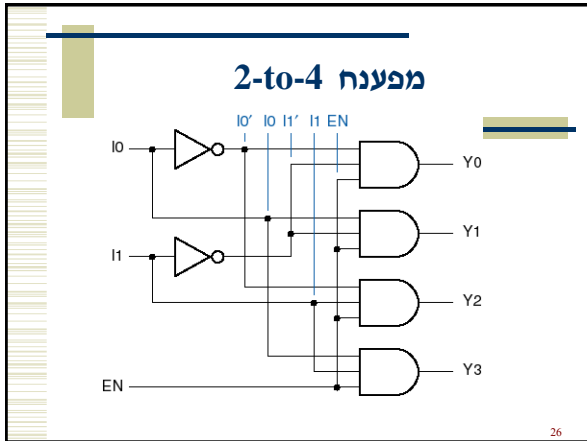
- ♦ מוסיפים סיבית קלט EN (enable) שתפקידה לנטרל את המפענח.
- ♦ הפלט הרצוי יתקבל רק כאשר $EN=1$ אחרת נקבל תמיד פלט 0.
- ♦ בטבלת האמת ניתן להציב ערכי don't care עבור ערכים שלא משפיעים על הפלט.

24

מבנה כללי של מפענח: n to 2^n

23

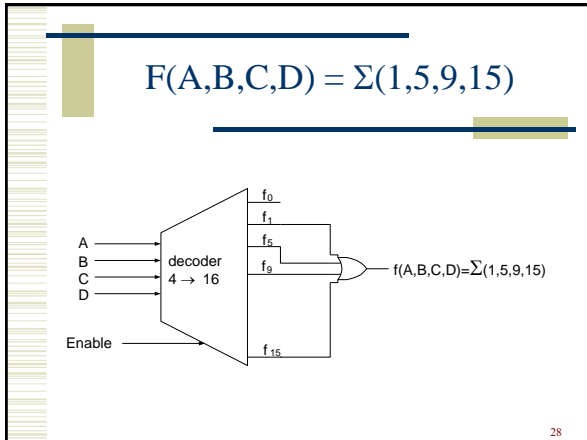
מפענח 2-to-4

2-to-4 decoder
 I0 Y0
 I1 Y1
 EN Y2
 Y3

Inputs			Outputs			
EN	I1	I0	Y3	Y2	Y1	Y0
0	x	x	0	0	0	0
1	0	0	0	0	0	1
1	0	1	0	0	1	0
1	1	0	0	1	0	0
1	1	1	1	0	0	0

הערה: x פירושו don't care

25

שימוש במפענח למימוש פונקציה

- ♦ היציאות של מפענח n -to- 2^n מתאימות בעצם לכל ה- n משתנים minterms האפשריים עבור n משתנים!
- ♦ לכן – ניתן לממש כל פונקציה בוליאנית F ע"י הוספת שער OR למפענח, שאליו מחברים את כל היציאות מהמפענח המתאימות ל- minterms של F .

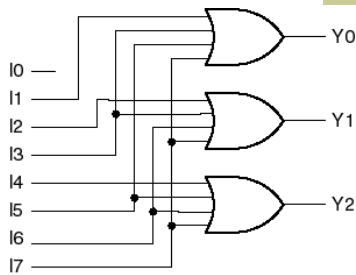
שער OR + מפענח → מימוש F

27

מקודדים - Encoders

מקודד בינארי

32

מקודד מול מפענח

31

מקודד עם קדימויות

- המטרה: להוסיף קדימויות לשורת הקלטים, כך שאם מתקבלים מספר קלטים, המקודד יבחר את הקלט עם העדיפות הגבוהה ביותר.
- נניח ש- I_7 הוא הקלט עם הקדימות הגבוהה ביותר, ו- I_0 עם הקדימות הנמוכה ביותר.
- נגדיר 8 משתנים, אחד לכל קלט, כך שכל אחד מהם מקבל 1 רק עם הוא מייצג את הקלט שהתקבל עם הקדימות הגבוהה ביותר:

$$H_7 = I_7$$

$$H_6 = I_6 \cdot I_7'$$

$$H_5 = I_5 \cdot I_6' \cdot I_7'$$

$$H_0 = I_0 \cdot I_1' \cdot I_2' \cdot I_3' \cdot I_4' \cdot I_5' \cdot I_6' \cdot I_7'$$

34

ישום עם מקודד

- מקודד בינארי משמש לבקרה במערכות של 2^n משאבים כאשר ניתן להפעיל בו זמנית רק משאב אחד.
- במקרה שמתקבלות מספר בקשות בו זמנית נקבל תוצאות שגויות.
  - לדוגמא: אם התקבלו הבקשות I_2, I_4 במקודד 8-to-3 נקבל מילת פלט 110 כלומר 6.
  - במקרה זה הפלט הנכון הוא 2 או 4 אך בשום אופן לא 6.
- פתרון: נותנים עדיפות לאחד הקלטים.

33

מרבבים - Multiplexers

שמות נוספים:
בורר - Selector / mux

מקודד עם קדימויות

- הפלט הוא 3 סיביות: A_0, A_1, A_2 שמייצגות את מספר הקלט עם הקדימות הגבוהה ביותר:

$$A_2 = H_4 + H_5 + H_6 + H_7$$

$$A_1 = H_2 + H_3 + H_6 + H_7$$

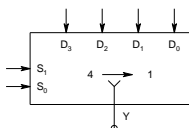
$$A_0 = H_1 + H_3 + H_5 + H_7$$
- בנוסף נגדיר סיבית פלט נוספת עבור המקרה שלא התקבל קלט בכלל:

$$GS = (I_0 + I_1 + I_2 + I_3 + I_4 + I_5 + I_6 + I_7)' = I_0' \cdot I_1' \cdot I_2' \cdot I_3' \cdot I_4' \cdot I_5' \cdot I_6' \cdot I_7'$$

35

מרבב 1 → 4

4 כניסות נתונים: $D_0, \dots, D_3$, שתי כניסות בקרה: S_1, S_0 ויציאה אחת: Y .

מבואות בקרה	מוצא
$S_1 \ S_0$	Y
0 0	D_0
0 1	D_1
1 0	D_2
1 1	D_3

38

♦ **מרבב** (MULTIPLEXER) הוא מערכת צירופית הבוררת כניסת נתונים אחת מבין מספר כניסות, ומעבירה ליציאת המערכת את כניסת הנתונים שבבחרה.

♦ **שימוש לדוגמא:** מרכזית טלפונים בה נדרש להעביר מספר שיחות טלפון שמגיעות מקווים שונים, אל יעד אחד.

37

הכניסות והיציאות של המרבב

- ♦ $b \cdot n$ כניסות עבור n קלטות, b כניסות עבור הבורר s ,
- ♦ b יציאות עבור הפלט.
- ♦ אופציונאלי: כניסה אחת עבור EN . (אם $EN=0$ הפלט יהיה 0).

40

מרבב כללי

- ♦ המרבב מקבל קלטות מ- n מקורות שונים ומוציא כפלט אחד מהם. (n הוא בד"כ $1, 2, 4, 8, 16$)
- ♦ כל קלט הינו בגודל b סיביות. (b הוא בד"כ $1, 2, 4$)
- ♦ המרבב מקבל מספר s בכניסות הבקרה, שערכו בין 0 לבין $\lg n$, הקובע מי מהקלטות צריך לצאת כפלט.

39

טבלת האמת של 1 → 8

EN	C	B	A	Y	Y_L
0	x	x	x	0	1
1	0	0	0	D_0	D_0'
1	0	0	1	D_1	D_1'
1	0	1	0	D_2	D_2'
1	0	1	1	D_3	D_3'
1	1	0	0	D_4	D_4'
1	1	0	1	D_5	D_5'
1	1	1	0	D_6	D_6'
1	1	1	1	D_7	D_7'

42

מרבבים סטנדרטיים

- ♦ מרבב 1 → 8
- 8 קלטות שונים, כל אחד עם סיבית בודדת.
- משתמשים ב-3 סיביות בחירה המסומנות ע"י C, B, A . ($C=MSB$)
- סיבית הפעלה אחת EN .
- למרבב זה 2 פלטים אחד בצורה המקורית והשניה עם מהפך.

41

מרבב $2 \rightarrow 4(2)$

- מרבב בין 4 מקורות קלט: $C_0, \dots, C_3$, כל אחד עם 2 סיביות: 1C, 2C.
- שתי סיביות בחירה: B, A.
- שתי סיביות הפעלה: 1G, 2G - אחת לכל סיבית קלט.
- 2 סיביות פלט: 1Y, 2Y.

44

מרבב $4 \rightarrow 2(4)$

- 2 קלטים: A, B - כל אחד בעל 4 סיביות קלט.
- סיבית בחירה בודדת: S.
- סיבית הפעלה: G.
- 4 סיביות פלט: Y.

Inputs		Outputs			
G_L	S	1Y	2Y	3Y	4Y
1	x	0	0	0	0
0	0	1A	2A	3A	4A
0	1	1B	2B	3B	4B

Table 5-36
Truth table for a
74x157 2-input,
4-bit multiplexer.

43

מפגל - demultiplexer

- מפגל (DMUX) פועל בצורה הפוכה ממרבב.
- מקבל קלט אחד (בעל b סיביות) ו- n סיביות בקרה,
- מנתב את b סיביות הקלט ליציאה אחת (הכוללת בפועל b קווי יציאה) מבין 2^n יציאות על פי ערך סיביות הבקרה.

46

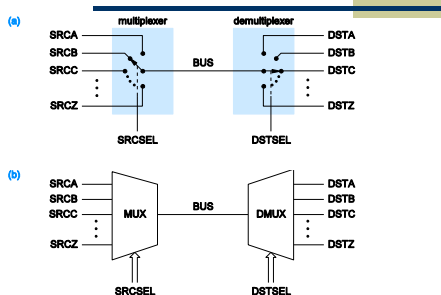
טבלת האמת של מרבב $2 \rightarrow 4(2)$

Inputs				Outputs	
1G_L	2G_L	B	A	1Y	2Y
0	0	0	0	1C0	2C0
0	0	0	1	1C1	2C1
0	0	1	0	1C2	2C2
0	0	1	1	1C3	2C3
0	1	0	0	1C0	0
0	1	0	1	1C1	0
0	1	1	0	1C2	0
0	1	1	1	1C3	0
1	0	0	0	0	2C0
1	0	0	1	0	2C1
1	0	1	0	0	2C2
1	0	1	1	0	2C3
1	1	x	x	0	0

Table 5-36
Truth table for a
74x153 4-input, 2-bit
multiplexer.

45

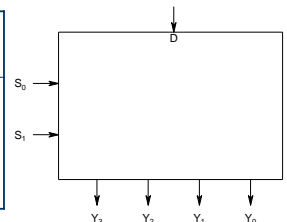
דוגמה לשימוש ב-MUX ו-DMUX

48

מפגל $1 \rightarrow 4$

בקרה	פלט			
$S_1 S_0$	Y_3	Y_2	Y_1	Y_0
0 0	0	0	0	D
0 1	0	0	D	0
1 0	0	D	0	0
1 1	D	0	0	0

47

שימוש במרבב למימוש פונקציה f בעלת n משתנים

♦ מימוש ישיר בעזרת מרבב $1 \rightarrow 2^n$:

- ל- 2^n כניסות המידע מכניסים 0 או 1 בהתאם לתוצאות הפונקציה.
- לכניסות ה-SEL מכניסים את n המשתנים של הפונקציה.

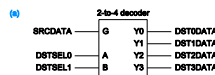
♦ מימוש בעזרת מרבב $1 \rightarrow k, k < 2^n$:

- לכניסות ה-SEL מכניסים רק $n-1$ משתנים,
- לכניסות המידע מכניסים 0 או 1 או המשתנה החסר או המשלים שלו, בהתאם לתוצאות הפונקציה.

50

מימוש מפלג (DMUX) ע"י מפענח

- למימוש מפלג של ביט מידע אחד, ניתן לחבר את ביט המידע ל- G (סיבית ה-Enable) של מפענח 2 ל-4.

49

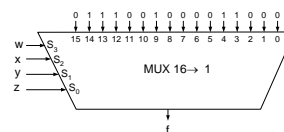
$$f(w, x, t, z) = \sum(3, 4, 9, 12, 13, 14)$$

w	x	y	z	f
0	0	0	0	0
0	0	0	1	0
0	0	1	0	0
0	0	1	1	1
0	1	0	0	1
0	1	0	1	0
0	1	1	0	0
0	1	1	1	0
1	0	0	0	0
1	0	0	1	1
1	0	1	0	0
1	0	1	1	0
1	1	0	0	1
1	1	0	1	1
1	1	1	0	1
1	1	1	1	0

52

מימוש ישיר:

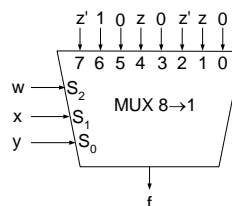
$$f(w, x, t, z) = \sum(3, 4, 9, 12, 13, 14)$$

51

רכיב מיתכנת - PLA

מימוש חסכוני

53

Programmable Logic Arrays (PLAs)

- כל פונקציה צירופית ניתנת לייצוג כסכום של מכפלות.
- הרעיון הוא לבנות מערך גדול של שערי AND-OR עם מספר הנדרש של קלטות ופלטות.
- מספר הקלטות: n
- מספר הקלטות בשערי AND הוא $2n$ (כל משתנה והמשלים שלו)
- מספר הפלטות: m
- המעגל כולל m שערי OR. הקלט מתקבל מהפלט של שערי AND
- מספר שערי המכפלה: $p, p < 2^n$

56

רכיב מיתכנת - PLD programmable logic devices

- PLD הוא רכיב שניתן לתכנתו לתוכו את הפונקציה הלוגית שהוא אמור לממש.
- אם במהלך העיצוב מקבלים שגיאה ניתן לחזור ולעצב את המעגל מחדש, מבלי שנוצרך לשנות בפועל את הרכיב.
- הרכיב הראשון שניתן לתכנתו היה PLA (programmable logic array) שהיה בנוי ממעגל בן שתי רמות של שערי AND ו-OR.
- רכיבי PLD הם פיתוח של PLA ומהווים את הלבנים (MSI) של תעשיית המעגלים המשולבים.
- רכיבים מיתכנתים לבנית מעגלים משולבים מורכבים יותר בנויים מקבוצה של PLD-ים שמעוצבים כיחידה על שבב בודד.

55

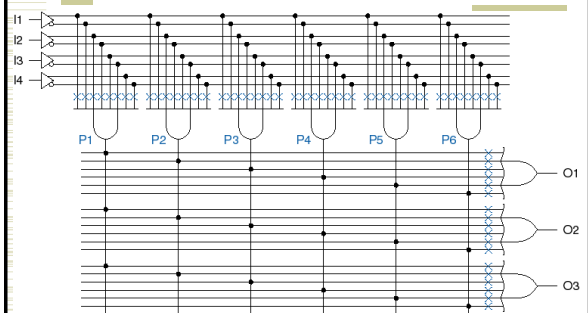
תכנות רכיב PLA

- X מסמן קישור אפשרי
- תכנות רכיב PLA נעשה ע"י בחירת קבוצה של קישורים נצרכים למימוש הפונקציה והתעלמות מכל שאר הקישורים.
- במעגל צירופי יש להגדיר פונקציה כסכום של מכפלות לייצוג כל אחת מסיביות הפלט.

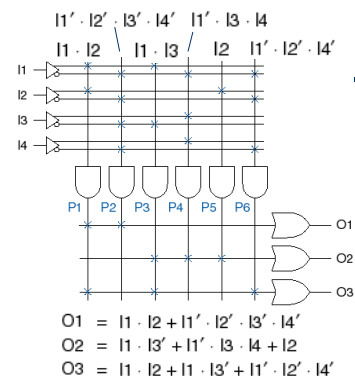
58

דוגמא:

$$n=4, m=3, p=6$$

57

59